

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-90-7-25>

ЩОДЕННИКИ ОЛЕКСИ ІЗАРСЬКОГО: ТЕМИ І МОТИВИ

Руднянин О. І.

аспірантка кафедри української літератури

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

Мемуарна література письменників української діаспори ХХ століття є цінним джерелом для вивчення історії української літератури, яка представлена численними творами українських емігрантів. Повоєнний період привертає особливу увагу дослідників. Нова атмосфера відкритості та вільної дискусії спонукала активний розвиток української літератури за кордоном, появи нових творчих сил – покоління Другої світової війни, літературні твори яких навіяні темами і мотивами власних переживань і вражень воєнних та повоєнних років.

Українська література ХХ століття збагатилася на жанр спогадів, записок, щоденників завдяки творам таких письменників, як В. Королів-Старий, Ю. Смолич, Ю. Лавріненко, І. Кедрин, І. Кошелівець, Є. Онацький, Г. Костюк, Д. Нитченко та немало інших. До їх числа належить також письменник-романіст, літературознавець, критик, перекладач – Олекса Ізарський, а його щоденники відображають напружену інтелектуальну працю автора, яка тривала кілька десятиліть і без якої майже неможливо відтворити життя і діяльність письменника.

Олекса Ізарський (1919–2007) є одним із непересічних представників плеяди талановитих письменників покоління Другої світової війни, що не залишився осторонь епохального творення й духовного піднесення української літератури в еміграції, давно знаний і пошанований у діаспорі. Творча спадщина письменника досі малодосліджена на Україні, без якої панорама української літератури ХХ століття не є повною. Про творчість Олекси Ізарського українськими літературознавцями сказано вкрай мало, деякі аспекти творчості письменника висвітлювали свого часу дослідники, серед яких Є. Баран, П. Ротач, І. Дзюба, Р. Доценко тощо. На думку Петра Ротача, українського літературознавця, щоденники Олекси Ізарського відтворюють не лише його усамітнене і в той же час сповнене творчого палахкотіння життя, а й образ самого письменника – людини високих інтелектуальних, духовних устремлень, інтересів, критичної думки і любові до людей [5, с. 8]. Євген Баран, український літературний критик, називає щоденники письменника «сконденсованим хронологічно-понятійним циклом життя» [2].

Перед читачами досліджуваної мемуарної спадщини Олекси Ізарського постає образ літератора – трудолюбивої людини з високими інтелектуальними, духовними та людськими цінностями. Усе своє життя письменник присвятив літературі. Олекса Григорович писав: «...Живи буднем, бери з нього сонце й тишу. Найсильніша приправа до нього – творчість, писання книг» [5, с. 53]. Його «Щоденники» є органічною єдністю документального, художнього та публіцистичного начал. Його синтетична природа проявляється у поєднанні різножанрових елементів публіцистики та художнього стилю. Щоденникам Олекси Григоровича притаманна відсутність єдиного сюжету. Автор пише уривчасто, стисло, використовуючи мовну свободу. Його речення короткі і з відповідно дібраними словами. Мова щоденників проста, доступна для читача, вільна від теорій, написана від серця: «Щодо мене: я йду просто, крокую не від і не до теорій. У мене вся поетика зведена до смаку» [5, с. 109].

Щоденники Олекси Ізарського різноманітні за тематикою, але однією із провідних тем його творчості є тема батьківщини, патріотизму, зв'язку людини зі своєю землею та народом. В центрі своїх щоденників автор поставив своє власне життя, свої переживання, розповів про літературне, наукове, громадсько-політичне життя своєї доби та про численних видатних українських письменників, діячів української культури, про їх трагічну долю. Із записів також дізнаємось про розвиток творчості письменника – це опис планів щодо написання творів, роздуми щодо сюжету, поетапність писання, його нескінченне читання українських та світових творів. Переважають також й мотиви самотності, невагомості, екзистенційної закинутості, непотрібності, смерті, надмотивом яких є сум та страх. У «Щоденниках» О. Ізарського знайшла відображення мало не вся доба другої половини української еміграції – події і життя людей, що стали політичними вигнанцями з України.

Минуло сто років від дня народження українського письменника-емігранта Олекси Ізарського, а його ім'я й досі мало відоме на Україні. Рідне місто пошанувало високий талант свого земляка, видавши «Висмики» з щоденників (вибране), а також повісті «Столицю над Ізаром», «Ранок», перевидавши роман «Полтава». Сьогодні твори Олекси Ізарського залишаються маловідомими, тому й потребують подальшого дослідження.

Література:

1. Анненкова А. На Вікторівій вулиці. URL: http://izarskiy.ssu-poltava.org/ranen_2.htm (дата звернення: 5.12.2019).
2. Баран Є. Щоденник клівлендського самітника. *Літакцент*. 2017. URL: <http://litakcent.com/2007/11/28/jevhen-baran-shhodennyk-klivlend-skohe-samitnyka> (дата звернення: 30.11.2019).

3. Басинский П. Мемуары – жанр сложный и благородный. *Вопросы литературы* / П. Басинский, 1999. № 1. С. 5–6.
4. Дзюба І. Туга за великою літературою: «Щоденники» Олекси Ізарського. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2012. С. 282–299.
5. Ізарський О. «Висмики» з щоденників. 1940–1980-і роки. Полтава: Динамік, 2006. 392 с.
6. Ільків А.В. Жанр щоденника в українській літературі другої половини ХХ – початку ХХІ століть: монографія / А. В. Ільків. Надвірна: ЗАТ Надвірнянська друкарня, 2010. 287 с.
7. Luckyj George S.N. *Ukrainian literature in the twentieth century: A reader's guide*. Toronto. University of Toronto Press, 1992. 136 pp.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-90-7-26>

ЗОБРАЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО СТАНУ ПЕРСОНАЖА ЯК ДжЕРЕЛО ПСИХОЛОГІЗМУ «НОВОЇ ДРАМИ»

Фока М. В.

*доктор філологічних наук, доцент,
доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

Епоха кінця ХІХ і початку ХХ століття позначена потужним розвитком театрального мистецтва, у якому відбувалося кардинальне, навіть революційне переосмислення п'єси, що відображено в самому терміні «нова драма», яким позначено драматичний твір зламу століть.

Вивченню феномену «нової драми» в літературі й драматургії присвячені праці Б. Бекермана, Л. Ветеліної, О. Журчевої, Г. Клочка, В. Панченка та ін. Визначено, що відкритий зовнішній конфлікт замінює прихований внутрішній; активну дію заступає внутрішня дія; ремарки, що пояснювали хід дії, спрямовані на створення настрою; деталі, звуки та паузи, які мали чітко виражений функційний характер, набувають особливого смислового навантаження; прості й зрозумілі діалоги та репліки стають на перший погляд незв'язними й нелогічними; символи, що фактично відсутні в реалістичних, так званих *добре зроблених п'єсах*, починають відігравати важливу роль. Усі ці зміни, які зазнав драматичний твір, демонструють уведення психологізму.